

4. ЕКОНОМІКА, ПЛАНУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗЯХ

УДК 330.43

Проф. Г.І. Башнянин¹, д-р екон. наук;
проф. О.О. Кундицький², д-р екон. наук; доц. А.А. Сельський³, канд. фіз.-мат.
наук; доц. Ю.І. Турянський¹, канд. екон. наук

ОСНОВНІ ТИПИ КАПІТАЛІЗАЦІЙНИХ ЕФЕКТІВ У РІЗНИХ РИНКОВИХ ПЕРІОДАХ

Виокремлено і проаналізовано основні типи капіталізаційних ефектів, які потрібно враховувати під час визначення рівня капіталізаційної ефективності економічних систем. Розглянуто статичну, функціональну, динамічну, гіпердинамічну та метагіпердинамічну концепції капіталізації, що дають змогу ґрунтовніше дослідити капіталізаційну ефективність економічних систем перехідного типу.

Ключові слова: капіталізаційні ефекти, капіталізація, економічні системи, концепції капіталізації, капіталізаційна ефективність.

Постановка проблеми. Становлення змішаної економічної системи супроводжується розширенням приватного сектору економіки, тобто процесами капіталізації. Дослідження розвитку капіталізаційних процесів потрібно проводити, по-перше, з макроекономічних позицій, тобто, як вони впливають на результативність функціонування національної економіки загалом, по-друге, на загально концептуальному рівні, з урахуванням характеру впливу фактора часу на ефективність капіталізації, по-третє, з позицій впливу на них масштабного фактора, тобто як змінюється капіталізаційна ефективність зі зміною масштабів капіталізації. Реалізувати зазначене можна за умови виокремлення і характеристики основних типів капіталізаційних ефектів: статичного, функціонального, динамічного, гіпердинамічного і метагіпердинамічного.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. У сучасній економічній літературі [1-7] капіталізацію досліджують в статичному розрізі, тобто на певний момент часу. Зумовлено це тим, що простежити статичний чи функціональний капіталізаційний ефект найлегше, бо він формується в момент (або з дуже незначним запізненням) певних капіталізаційних процедур. Проте досконалішим і повнішим є такий підхід до аналізу капіталізації, за якого ми виявляємо вплив капіталізації на економічний розвиток у віддаленішому періоді часу. Цей віддаленіший вплив може не тільки відрізнитися від поточного, але й бути прямо протилежним йому. Часто капіталізація впродовж короткого інтервалу часу супроводжується формуванням позитивних економічних ефектів (особливо коли її початкові масштаби дуже незначні), а в віддаленій перспективі негативно або навіть дуже негативно впливає на економічний розвиток. Тому статичний чи функціональний підхід до наукового аналізу

вказаного типу проблем обов'язково повинен доповнюватись динамічним і навіть гіпердинамічним (або й історичним) підходом. Найточнішим і найповнішим є останній, оскільки він дає повну уяву про вплив капіталізації на економічний розвиток впродовж значного періоду часу (в рамках гіпердовготривалого ринкового періоду).

Мета роботи – дослідити капіталізаційну ефективність систем перехідного типу в динамічному розрізі, тобто як розвиток капіталізаційних процесів впливає на результативність функціонування економічних систем в різних ринкових періодах.

Виклад основного матеріалу. Вважається, що між капіталізацією як певним економічним процесом і її наслідками (ефектами) не існує ніякого проміжку часу, тобто в момент капіталізації відразу ж формуються соціально-економічні чи власне економічні наслідки (ефекти). Такий підхід до наукового аналізу вказаного типу процесів у літературі кваліфікується як статичний. Він принципово недостатній, а у більшості випадків – неправильний. Тому для ґрунтового аналізу капіталізаційних процесів потрібно розглядати капіталізаційні ефекти у різних їх проявах: негайному чи впродовж короткого періоду часу; у віддаленій перспективі чи через певний і досить значний проміжок часу; у гіпервіддаленій перспективі. Тобто ми можемо в динамічному аналізі вказаних капіталізаційних процесів виділити принаймні три типи ефектів (рис. 1), якими вони супроводжуються.

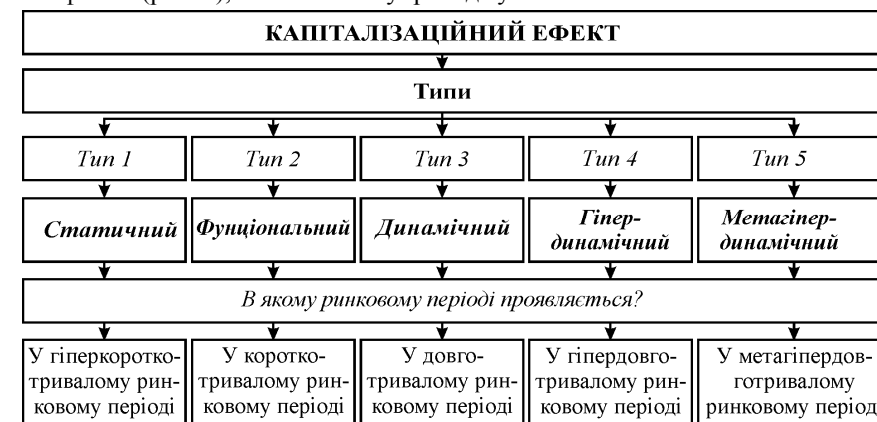

Рис. 1. Основні типи капіталізаційних ефектів

По-перше, це статичний чи функціональний капіталізаційний ефект, який формується на поточний момент часу і легко простежується, а тому легко фіксується теоретично. Скажімо, капіталізація певної економічної системи призвела до значного і майже раптового підвищення результативності її функціонування. Щоб зафіксувати чи помітити цей емпіричний факт, не потрібно ніякої особливої теоретичної підготовки, він настільки очевидний, що дуже легко "фіксується" навіть теоретиками-початківцями, а тим більше економістами-практиками, бо саме їм притаманний "короткозорий" підхід до наукового аналізу. Але в цьому економістів-практиків не варто звинувачувати. Будь-

¹ Львівська КА;

² Львівський НУ ім. Івана Франка;

³ Національна академія державного управління при Президентові України

який приватний суб'єкт економічної діяльності завжди оцінюватиме певні економічні процеси з позицій біологічних рамок свого життя. Йому немає потреби зазирати в ту економічну перспективу, яка настане через 30-50 років. Інша справа теоретичний економічний аналіз – економіст-теоретик повинен бути далекосяжнішим. Щоправда, і економісти-теоретики також можуть бути "короткозорими" в економічному розумінні через недостатню професійну підготовку.

По-друге, динамічний капіталізаційний ефект, який значно важче простежити. Він уже проявляється через значний проміжок часу з моменту певних капіталізаційних процедур (тобто у довготривалому ринковому періоді). А тому ми дуже часто (як економісти-практики, так і теоретики) обмежуємося вивченням і фіксацією статичного чи функціонального ефекту і на основі цього формуємо той чи інший висновок про результативність чи нерезультативність капіталізації як певного економічного процесу. Проте треба бачити певну межу між статичним і функціональним капіталізаційним ефектом. Перший не передбачає існування будь-якого проміжку часу між капіталізаційними процедурами і формуванням капіталізаційних ефектів. А другий допускає, що все-таки є певний проміжок часу між вказаними процесами чи діями. Однак у цьому дослідженні ми припустимо, що статичний і функціональний капіталізаційні ефекти тотожні і проявляються або моментально, або через дуже незначний проміжок часу. Однак у спеціальному аналізі капіталізації як економічного феномену все-таки між вказаними видами капіталізаційного ефекту потрібно бачити різницю (наш аналіз загальний, а не спеціальний, тому ми вказані типи ефектів ототожнюємо).

По-третє, це гіпердинамічний капіталізаційний ефект, що вже формується через досить значний проміжок часу з моменту певних капіталізаційних процедур. Його "відслідкувати" і теоретично "зафіксувати" найважче. Тому часто дослідники виходять із невірної передумови, що капіталізація "вичерпується" вже у короткотривалому, у кращому випадку – довготривалому ринковому періодах і в гіпердовготривалому періоді вже ніяк не проявляється. Гносеологічні труднощі в дослідженні гіпердинамічних капіталізаційних ефектів не можуть бути підставою до заперечення їх існування. Вони існують реально, але їх виявити і зафіксувати в теорії дуже складно. Але без цього дослідження капіталізації буде неповним і неточним.

Варто зазначити, що гіпердинамічні капіталізаційні ефекти не останні (в часі) наслідки розвитку капіталізаційних процесів. Можна припустити існування таких досить віддалених у часі ефектів капіталізації, які виходять навіть за межі гіпердовготривалого ринкового періоду. Їх умовно можна позначити як метагіпердинамічні ефекти або як історичні ефекти капіталізації. Проблема їх вивчення і теоретичної фіксації є найважчою і найнедоступнішою для наукового аналізу. Однак це не може бути підставою для їх ігнорування. На наш погляд, досконала теорія капіталізації може бути сформована лише тоді, коли ми досліджуватимемо її з історичних позицій, з позицій впливу на економічний розвиток у метагіпердовготривалому ринковому періоді. Дослідники, зазвичай, не заходять так далеко, вони найчастіше обмежуються рамками власне довготривалого або гіпердовготривалого ринкового періоду.

Отже, науковий аналіз проблеми ефективності капіталізації може бути різним: статичним, функціональним, динамічним, гіпердинамічним і метагіпердинамічним (рис. 2). Завдання кожного з них – виявлення і теоретичний аналіз відповідних типів капіталізаційних ефектів: статичного, функціонального, динамічного, гіпердинамічного, метагіпердинамічного (історичного).

Рис. 2. Економічні концепції капіталізації (капіталізаційної ефективності)

Залежно від цілей, які ми перед собою ставимо, економічна теорія капіталізації може бути двоякою: загальною або спеціальною. Спеціальною вона буде тоді, коли капіталізаційна ефективність досліджуватиметься з позицій виявлення і фіксації, а також теоретичного аналізу якогось одного із вказаних типів капіталізаційних ефектів. А загальною – тоді, коли досліджуватиметься вплив капіталізації на економічний розвиток впродовж дуже значного періоду часу.

Висновки. Метрологічний аналіз впливу капіталізації на ефективність функціонування господарських систем може бути двояким, якщо його оцінювати з позицій часового фактора – статичним (функціональним) і динамічним. Відповідно до цього, під час визначення рівня капіталізаційної ефективності економічних систем потрібно враховувати різні типи капіталізаційного ефекту: статичний, функціональний, динамічний, гіпердинамічний, метагіпердинамічний.

Помітнішими і такими, що відносно легше теоретично зафіксувати, є капіталізаційні ефекти статичного, функціонального і динамічного порядку (гіперкороткотривалий, короткотривалий і довготривалий ефекти капіталізації). А важче помітними і такими, теоретичний аналіз яких ускладнений, є ефекти гіпердинамічного і метагіпердинамічного порядку (історичний ефект капіталізації). У зв'язку з цим капіталізаційна ефективність досліджується переважно зі статичних чи функціональних позицій і в розрізі виявлення ста-

тичної чи функціональної ефективності капіталізації. Динамічна капіталізаційна ефективність значно важче піддається теоретичному аналізу і менше аналізується науково, що знижує рівень точності оцінювання характеру впливу капіталізації на економічний розвиток і функціонування економічних систем. Оцінка ефективності капіталізаційних процесів буде точніша і повніша лише тоді, коли дослідник під час визначення рівня капіталізаційної ефективності враховує усі п'ять зазначених типів капіталізаційних ефектів. Якщо брати до уваги лише окремі, то ми матимемо різні концептуальні підходи до вирішення вказаного класу чи типу наукових проблем.

На основі узагальнення існуючої практики дослідження капіталізаційних процесів у роботі виділено такі концепції капіталізації: 1) статична, яка виходить з того, що ніякого проміжку часу між капіталізаційними процедурами і їх соціально-економічними наслідками (ефектами) не існує; 2) функціональна, яка допускає існування незначного проміжку часу між процесами капіталізації і формуванням капіталізаційних ефектів; 3) динамічна, прихильники якої виходять із того, що між капіталізацією і формуванням її ефектів існує значний проміжок часу; 4) гіпердинамічна, за якої існує дуже значний проміжок часу між вказаними процесами; 5) метагіпердинамічна, в якій під час визначення рівня капіталізаційної ефективності враховують і ті капіталізаційні ефекти, що формуються у досить віддаленій історичній перспективі.

Література

1. Фишер С. Экономика / С. Фишер, Р. Дорнбуш, Р. Шмалензи. – М. : Изд-во "Дело" ЛТД, 1995. – 864 с.
2. Хикс Дж.Р. Стоимость и капитал / Дж.Р. Хикс. – М. : Изд-во "Прогресс-Универс", 1993. – 488 с.
3. Барр Р. Политическая экономия / Р. Барр. – М. : Международные отношения, 1995. – Т. 2. – 752 с.
4. Гойко А.Ф. Методи оцінки ефективності інвестицій та пріоритетні напрями їх реалізації / А.Ф. Гойко. – К. : Вид-во ВІРА-Р, 1999. – 320 с.
5. Толбанов Ю.А. Эконометрика / Ю.А. Толбанов. – К. : Вид-во "Четверта хвиля", 1997. – 320 с.
6. Чупик І.О. Загальна формула економічної ефективності функціонування мікроекономічних систем та її типи / І. Чупик // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. – Львів : Вид-во ІРД НАН України. – 1998. – Вип. 6. – С. 132-145.
7. Бабенко С.Г. Методологічні проблеми становлення і розвитку економічної теорії кооперативних систем: традиційні підходи до аналізу кооперативних систем / С. Бабенко // Вісник ЛКА. – Сер.: Економічна. – Львів : Вид-во "Коопосвіта". – 1999. – Вип. 6. – С. 3-15.

Башиянин Г.И., Кундицкий А.А., Сельский А.А., Турянский Ю.И. **Основные типы капитализационных эффектов в разных рыночных периодах**

Выделены и проанализированы основные типы капитализационных эффектов, которые следует учитывать при определении уровня капитализационной эффективности экономических систем. Рассмотрены статическая, функциональная, динамическая, гипердинамическая и метагипердинамическая концепции капитализации, позволяющие основательно исследовать капитализационную эффективность экономических систем переходного типа.

Ключевые слова: капитализационные эффекты, капитализация, экономические системы, концепции капитализации, капитализационная эффективность.

Bashnyanyn G.I., Kundytskyi O.O., Selskyi A.A., Turyanskyi Yu.I. Main types of capitalization effects in different market periods

The basic types of capitalization effects have been singled out and analyzed that should be considered when determining the level of capitalization efficiency of economic systems. The static, functional, dynamic, hyper-dynamic and metahyperdynamic concepts of capitalization have been considered and it allows us thoroughly research capitalization efficiency of transitional economies.

Keywords: capitalization effects, capitalization, economic systems, the concept of capitalization, capitalization efficiency.

УДК 336.113:339.9

Проф. Б.А. Карпінський, канд. екон. наук;

доц. О.П. Буряк, канд. екон. наук;

доц. В.Я. Дубик, канд. екон. наук – Львівська державна фінансова академія

ВПЛИВ ФІНАНСОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

Розкрито сутність фінансової глобалізації, проаналізовано її позитивні і негативні наслідки для країн з різним соціально-економічним розвитком, визначено основні напрями забезпечення економічної безпеки фінансової системи України в умовах сучасної фінансової глобалізації під кутом зору забезпечення інтересів людини, як вищої соціальної цінності.

Ключові слова: фінансова глобалізація, економічна безпека, глобалізаційні зв'язки, технологічні процеси, лібералізація торгівлі, інтеграція, національна фінансова система, збалансованість фінансової системи.

Вступ. Нові тенденції світового економічного розвитку в умовах фінансової глобалізації засвідчують, що людство дістало не тільки великі можливості для соціально-економічного прогресу і якісного зростання, але й негативні виклики, загрози, проблеми і глобальні конфлікти. Сучасні фінансово-економічні кризи набувають руйнівного характеру як у країнах "золотого мільярда", так і в країнах, які трансформуються до ринкової економіки.

За таких умов економічна безпека розвитку усіх держав та їхніх фінансових систем підпадає під дію об'єктивних законів фінансової глобалізації розвитку і знаходиться в основі їхньої політики. Україна не може сформувати економічну безпеку своєї фінансової системи без врахування впливу фінансових глобальних факторів, які є спільною долею людства. Саме цим визначається актуальність теми цієї публікації, яка має не лише теоретико-концептуальний, а й практично-функціональний характер.

Аналіз досліджень і публікацій. Зазначимо, що проблеми економічної безпеки національної фінансової системи в умовах фінансової глобалізації досліджено у працях вітчизняних учених-економістів О. Білоруса, А. Гальчинського, В. Геєця, Б. Губського, З. Варналія, Т. Васильціва, О. Власюка, Д. Лук'яненка, Ю. Макогона, А. Мокія, В. Мунтіяна, А. Філіпенка та ін.

Однак ця проблема ще не набула достатнього фундаментального і узагальнювального відображення в економічній літературі, без чого неможливо формувати інституційне і нормативно-правове середовище та розробляти антикризові програми і національну стратегію розвитку.